

Stichting Bergen op Zilver

Zes eeuwen zilver in en rond Bergen op Zoom

Nieuwsbrief 12 | Augustus 2019

1. Kwam Hans Domes uit Bergen op Zoom? Het lijkt er steeds meer op....

In de vorige nieuwsbrief (nr. 11) is uitvoerig ingegaan op de vermelding van Hans Domes, zilversmid die van 1563 tot 1601 werkte voor de Medici in Florence. Volgens de catalogus van het Rijksmuseum zou Hans Domes wellicht afkomstig zijn uit Bergen op Zoom. Het onderzoek naar Hans (of Johannes, in het Italiaans Giovanni of Gio) Domes heeft voldoende aanwijzingen opgeleverd dat we het hier hebben over een interessante vondst en zelfs een nieuwe zilversmid. In een artikel van G.J. van der Sman en B. Wiarda over Nederlandse en Vlaamse kunstenaars in Florence, gepubliceerd in het Nederlands Jaarboek voor Kunstgeschiedenis in 2014, staat het zelfs met enige zekerheid vermeld dat Hans Domes uit Bergen op Zoom afkomstig is. De informatie is gebaseerd op archiefonderzoek in Florence. Domes was een zeer succesvolle edelsmid. Hij verdient speciale aandacht op de website van de stichting Bergen op Zilver. Cees Vanwesenbeeck schrijft een artikel over hem dat binnenkort op de website zal verschijnen. In een aparte nieuwsbrief komen we hierop terug.

2. Een tazza van Adriaan C. van Ferny, helaas een bar slecht huwelijk.

Vorige herfst werd er bij een Nederlands veilinghuis een tazza aangeboden. We kregen goede foto's van het veilinghuis en ja hoor: het meesterteken van de Bergse zilversmid Adriaan Cornelisz van Ferny, dezelfde als die van het steigerende rammetje, het beeldmerk van ons boek. Met een goed stadskeur en een goede jaarletter. Opwinding dus. Klopt het allemaal en zo ja hoe regelen we de financiering.

De tazza was voorzien van een prachtige plaquette, duidelijk van de hand van een vakkundige zilversmid.

Cees Vanwesenbeeck ging op zoek naar de achtergrond van de plaquette, die wat ouder scheen te zijn, een externe zilverspecialist hielp ons bij de verdere beoordeling van de tazza. We maakten een eigen schatting van de te verwachten opbrengst, mits alles koosjer zou zijn, en gingen op zoek naar financiering t.b.v. Museum het Markiezenhof, dat zelf maar zeer beperkte middelen heeft.

De tazza, zoals die werd aangeboden bij het veilinghuis. | De plaquette, verkocht bij een veilinghuis in Londen. Maar, jammer, jammer, al gauw ging het mis. De plaquette bleek eerder dit jaar verkocht te zijn op een veiling in Londen. Een recente toevoeging dus. Bij bestudering van de details was het zonder meer duidelijk dat de plaquette op de tazza identiek is met het in Londen verkochte exemplaar. Daaruit trokken we de conclusie dat de plaquette niet van de hand van Adriaan Cornelisz van Ferny kon zijn. De plaquette en de tazza zijn dus zeer recentelijk samengevoegd. Ook verder gaf de zwaar gerestaureerde tazza de nodige kopzorgen. Het totaal beeld was duidelijk: interessant als studie object, de keuren zijn goed, maar: niet aankopen. Dat hebben we dus ook niet gedaan. Voor ons blijft het interessant het voorwerp aan nader onderzoek te onderwerpen. Wat is wel door van Ferny gedaan en wat niet, hoe zit het met de zilver samenstelling, etc..

Mocht de huidige eigenaar deze nieuwsbrief ontvangen: we komen graag met u in gesprek!

3. Een artikel van JanJaap Luijt over een muntje

Tijdens de opening van de Zilvertentoonstelling in het Markiezenhof kwam JanJaap in contact met een lid van de van Giels familie. Dat leverde een alleraardigst klein artikel Over ciseleerkunst op.....

[Naar het document](#)

4. Informatie van F. van den Kieboom, de archivaris van de gemeente Tholen, over ene Simon Boel, mogelijk een tot nu toe onbekende zilversmid uit Bergen op Zoom.

Archivaris Fred van den Kieboom kwam bij de ontsluiting van een weesakte van 1599 uit Tholen een stuk tegen waarin waarschijnlijk een goudsmid uit Bergen op Zoom wordt genoemd die niet in het zilverboek van BoZ staat vermeld.

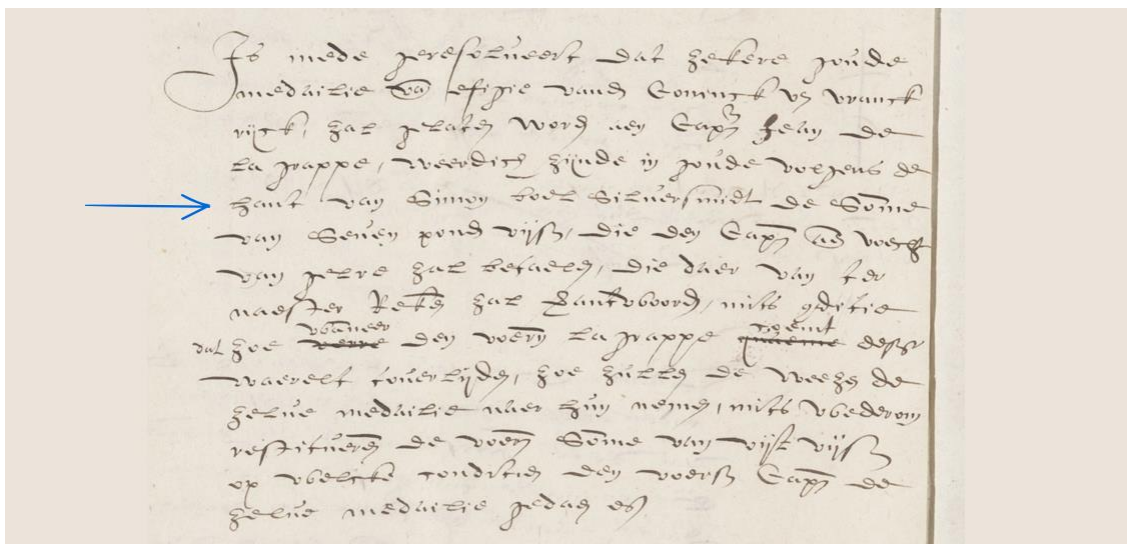
In de rekening van de wezen staat dat een gouden ketting van 99 schakels met medaille, door de koning van Frankrijk geschonken aan kapitein Jean le Gros, door een goudsmid uit Bergen op Zoom wordt getaxeerd.

Verderop staat de naam van goudsmid Simon Boel vermeld. Zeer waarschijnlijk wordt daarmee de goudsmid in Bergen op Zoom bedoeld.

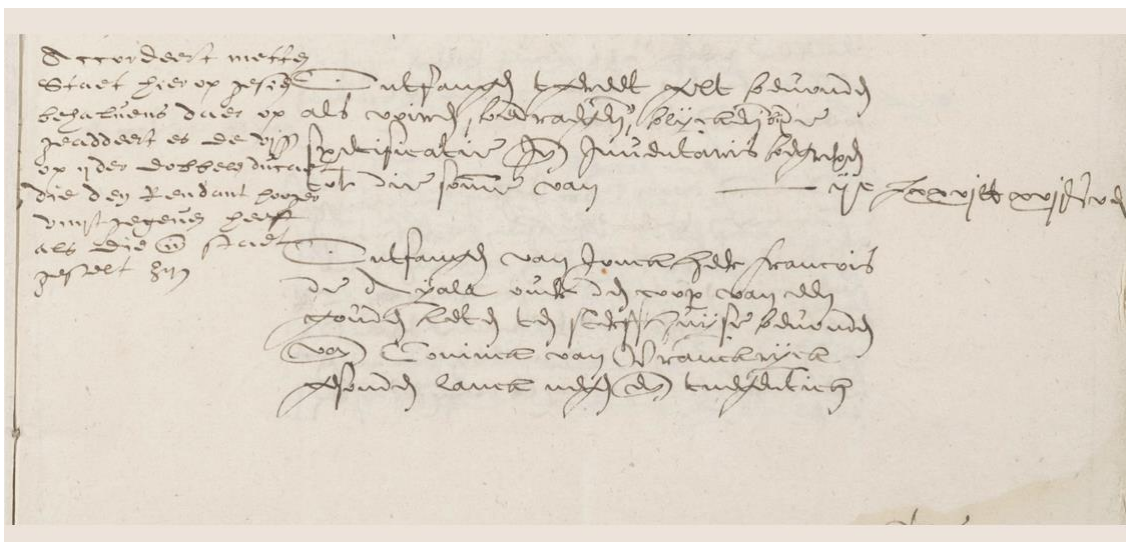
De Bergse archieven geven echter de naam van Simon Boel ondanks uitgebreid onderzoek niet prijs. Mogelijk is Boel afkomstig uit Antwerpen. De naam Boel komt voor in de overzichten van Godelieve van Hemeldonck over de goud- en zilversmeden van Antwerpen. In de 16^e eeuw is in Antwerpen Floris Boel (geboren in Brussel ca 1529) werkzaam. In een aantal akten worden zijn zonen Hans en Joos ook als zilversmid vermeld. Mogelijk is Simon ook een zoon van Floris. In het laatste kwart van de zestiende eeuw kwamen diverse zilversmeden vanuit Antwerpen naar Bergen op Zoom. In de weesakte uit 1599 wordt vermeld dat de ketting van 99 schakels gekocht is door Franchoys de Ayala, die zowel in Tholen als in Bergen op Zoom woonde en de ketting kocht voor het bedrag dat de zilversmid had getaxeerd.

Hieronder de tekst over Simon Boel en de aankoop van de ketting door Franchoys de Ayala.

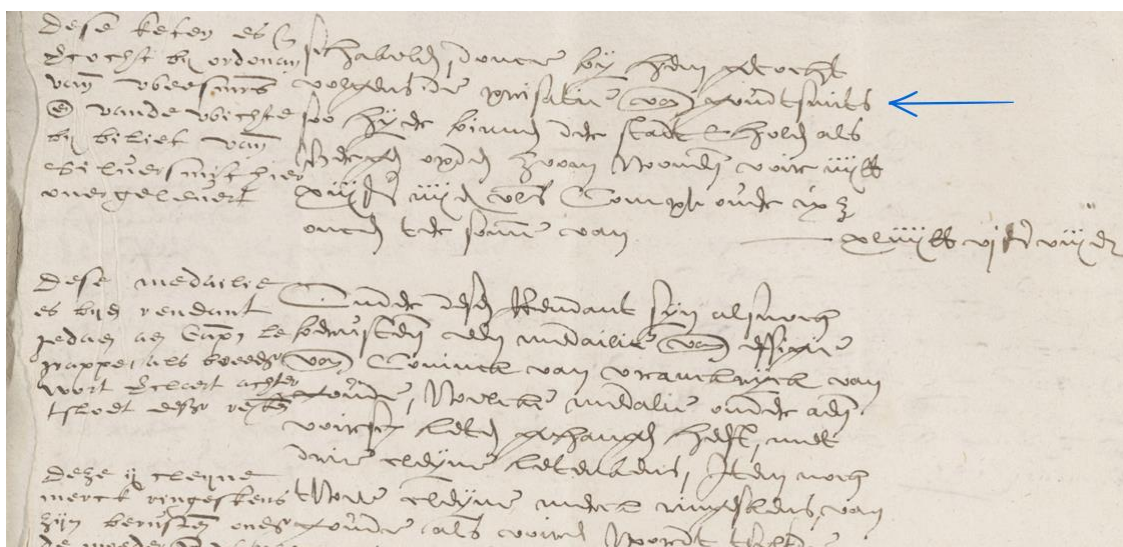
> [Link naar archief Tholen](#)

Detail weesakte 1599 Tholen: regel 5: hant van Simon Boel Silversmidt de somme

Detail van de rekening van de weeskamer te Tholen, 1599; verwijzing naar de taxatie van de goudsmid.

5. Een tweelinghangertje van Van Giels

Onze Facebookpagina heeft z'n nut. Een mevrouw uit Apeldoorn stuurde onderstaande foto van een klein, 21 mm, zilveren hangertje met het V3G meesterkeur, gebruikt van 1977 – 2002, van de gebroeders van Giels.

Ik vroeg me eerst af wat de afbeelding voorstelde, die twee blote mannetjes rond een boompje, het bleek te gaan om het sterrenbeeld Tweeling. Van een van de laatste directeuren bij van Giels hoorde ik dat de complete serie zilveren sterrenbeeld hangertjes, 12 op een plaat, destijds bij tienduizenden verkocht is en de hele wereld over ging.

Deze tweeling zou dus een mooie start zijn om de hele serie op te bouwen. Een oproep op de Facebook pagina heeft nog niet veel succes..... Misschien meer via deze Nieuwsbrief?

Het hangertje met sterrenbeeld tweelingen. Het meesterteken van van Giels

6. De lepel uit de D'Allemagne collectie

Op 1 mei, een Nationale feestdag in België, bezochten we het imposante Slot van Laarne, niet ver van Gent. Het Slot alleen al is een bezoek waard en anders het restaurant wel, maar we kwamen vooral om de bekende collectie Dallemagne te bekijken. Een fascinerend verhaal van

een zeer fanatiek zilver verzamelend echtpaar. En een boeiende verzameling die deels in het Laarnese Slot bewaard is.

Daar zagen we ook de lepel die in ons boek voorkomt, zie pagina 195. In de collectie Dallemagne wordt de lepel beschreven als Bergen op Zoom, M. Brouwers, ca 1680. Een Brouwers met voorletter M hebben we echter niet kunnen vinden en 1680 leek ons wel erg vroeg, vandaar de beschrijving in ons boek: Bergen op Zoom, onbekende meester, 1701. Maar het onderzoekwerk is verder gegaan en op 5 juli '19 werden Cees Vanwesenbeeck en ik vriendelijk ontvangen door de conservator van het Slot, de heer de Pessemier 's Gravendries. We hebben de lepel toen in alle rust en uitgebreid kunnen bekijken en fotograferen.

We weten het nu zeker. De maker is Willem Brouwers, de jaarletter verwijst naar 1725/26. De lepel lijkt op de lepel vermeld in het boek op blz 197. Die twee lepels hebben de jaarletter N (uit 1723/24). De lepel uit de collectie D'Allemagne heeft de jaarletter P. De lepel uit de collectie D'Allemagne heeft wel een iets ander lof, namelijk in de vorm van een staartlof (zie bijgaande foto). Het meesterteken en de stadskeur komen goed overeen. De jaarletter P volgt logischerwijs op de jaarletter N en dus komen we dan tot een latere datering dan in de catalogus van de collectie D'Allemagne vermeld staat.

ekst
bij de
lepel,
in de

vitrine (Links) De keuren op de lepel, foto's van 5/7/19 (Rechts)

7. Het H:H kluwenmandje voor de gemeente Steenberg

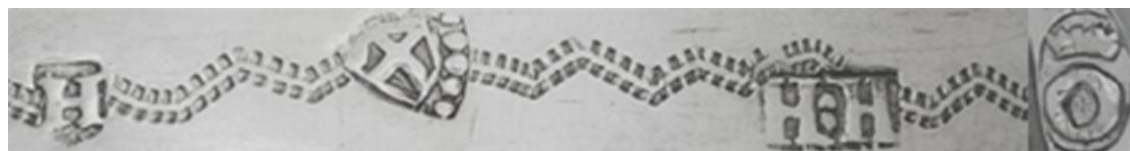
In maart 2019 ontdekte ik bij Brevordia een alleraardigst kluwenmandje van de – steeds minder onbekende- Steenbergse zilversmid Hendrik Hoffmann. Zie ons boek pag. 322 voor een kort cv, dat overigens binnenkort uitgebreid zal worden.

Het kluwenmandje is een wat mooiere uitvoering van het exemplaar dat in ons boek staat op pag. 144. Ook hier, net als al het andere werk van Hendrik Hoffmann in het boek, particuliere keuren: jaarletter H, wapen van Steenberg en meesterkeur H:H. Daarnaast de gekroonde O.

De gemeente Steenberg bleek interesse te hebben het mandje aan te kopen. Het verheugde mij buitengewoon dat ook de gemeente inziet dat de stad een historie met zilver en zilversmeden

heeft. Op 24 April werd het met de nodige “pomp and circumstance” in de raadzaal onthuld door de wethouder van Cultuur, mevrouw Wilma Baartmans. Inmiddels staat het te pronken in de “siervitrine” van de gemeente in de entreehal van het stadskantoor. Mooi!

en de particuliere keuren van Hendrik Hoffmann. Plus de gekroonde O

8. De bijeenkomst in Sint Maartensdijk op 7 juni 2019

In het kader van 250 jaar Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen vond er in Sint Maartensdijk een eéndaagse expositie plaats van de Sint Jacobsbeker. Gemaakt in Bergen op Zoom in 1595 en het oudste Bergse stuk waarvan we precies weten wanneer en door wie het gemaakt is. Een schitterend stuk bovendien. Zie ons boek o.a. pag. 100.

De beker, Bergen op Zoom

Detail van de pelgrim

Katie Heijning van het KZGW1595, Jan II de Clerck

Fred van de Kieboom, stadsarchivaris Tholen vertelde over de oorsprong van het Sint-Jacobsgilde in Sint-Maartensdijk en het voortbestaan na de reformatie. Archiefonderzoek heeft veel gegevens opgeleverd over de opdracht voor het maken van de beker waarvoor de leden allen een 'Spaanse mat' moesten bijdragen. Uit die zilveren munten, ook wel 'Castilliaenen' genoemd is de beker gesmeed.

Katie Heyning, conservator van het KZGW nam een andere invalshoek. Zij vertelde over "Pelgrimstochten door Zeeuwen in de 16e eeuw". Daarbij hielp zij menig cliché om zeep. Liep iedereen naar Santiago de Compostella? Vergeet het maar. De rijken gingen te paard en sliepen niet in simpele herbergen maar overnachtten bij mensen uit het netwerk van hun ouders. Of zij gingen zelfs in een all-in pakket, met de boot, in 10 dagen naar Santiago. En ging iedereen om boete te doen? Nou, vaak ook vanwege het avontuurlijke en boeiende van zo'n tocht ver van huis. Toerisme eerder dan bedevaart.

Een mooie middag rond een topstuk.

Met dank aan JanJaap Luijt, Fred van den Kieboom, Jacob Roosjen en vooral aan Cees Vanwesenbeeck, die, wederom, erg veel tijd heeft besteed aan archiefonderzoek.

Met vriendelijke groet,
Stichting Bergen op Zilver
Klaas Hielkema, voorzitter
Zes eeuwen Zilver in en rond Bergen op Zoom

Eerdere nieuwsbrieven

- [nieuwsbrief 1](#) 02/2014; De start
- [Nieuwsbrief 2](#) 08/2014; 400 namen/100 voorwerpen
- [Nieuwsbrief 3](#) 12/2015; Logo/Facebook pagina/Onderzoek
- [Nieuwsbrief 4](#) 05/2015; Sponsors/ANBI Status/Onderzoek
- [Nieuwsbrief 5](#) 07/2015; De ringkraag
- [Nieuwsbrief 6](#) 11/2015; CvA/Cultuurbedrijf/Vertraging
- [Nieuwsbrief 7](#) 07/2016; De meester van de Ster/Jaarletters/Pelle
- [Nieuwsbrief 8](#) 08/2016; De Tentoonstelling/ de Toekomst
- [Nieuwsbrief 9](#) 12/2017; De Gildekom uit 1746
- [Nieuwsbrief 10](#) / [april 2018](#)
- [Nieuwsbrief 11](#) / [oktober 2018](#)